

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИБОРУ ПРІОРИТЕТІВ У ГАЛУЗІ НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

Кільченко А. В., Лабжинський Ю. А., Ткаченко В. А.

Інститут цифровізації освіти НАПН України, м. Київ

Анотація. Публікація присвячена аналізу кращої практики вибору пріоритетів у сфері науки та інновацій у країнах Євросоюзу – Великобританії, Німеччини та Фінляндії. Розглянуто системи пріоритетів, що діють у різних європейських країнах.

Ключові слова: наукова діяльність, інновації, пріоритети, країни Євросоюзу.

Сучасна наукова діяльність відрізняється глобальним характером досліджень та посиленням їхнього впливу на світовий інноваційний розвиток. Незважаючи на суттєве зростання витрат на науку в розвинених країнах, жодна з них не може проводити всебічні дослідження з повного спектру наукових напрямів. У цих умовах особливого значення набуває проблема обґрунтованого вибору пріоритетів у сфері науки, технологій та інновацій, що визначає напрям не лише наукового, а й соціально-економічного розвитку. Роботи з формування пріоритетів вже тривалий час проводяться у більшості розвинених країн та створюють основу для вироблення науково-технічної та інноваційної політики.

Мета роботи – проаналізувати зарубіжний досвід вибору пріоритетів у сфері науки та інновацій.

Розглянемо кращу практику вибору пріоритетів у сфері науки та інновацій у таких країнах Євросоюзу як Німеччина, Великобританія та Фінляндія.

На державному рівні формуванням наукової політики Німеччини займається Федеральне міністерство освіти та наукових досліджень, яке під час вибору пріоритетів науково-технічної та інноваційної політики активно застосовує партисипативний підхід, що дозволяє збирати та враховувати пропозиції різних учасників національної інноваційної системи. При Міністерстві діє Консультаційна рада, до складу якої входять понад 20 експертів – представників наукових кіл та бізнесу. Її мета – розробка стратегії науково-технологічного розвитку країни та підготовка рекомендацій щодо зміцнення її конкурентних позицій на високотехнологічних ринках.

Стратегії та ініціативи з підтримки досліджень та розробок здійснюються й на рівні федеральних земель. Характерна риса таких програм – облік регіональних потреб. У парламенті Німеччини діє експертна комісія з досліджень та інновацій, яка надає консультаційне сприяння з питань наукової політики й регулярно проводить експертизу передових досліджень та інновацій, а також оцінку рівня науково-технологічного розвитку країни. Основним інструментом реалізації науково-технічної та інноваційної політики в Німеччині є тематичні програми досліджень та розробок, які створюються відповідно до пріоритетів, визначених у Стратегії розвитку високих технологій стосовно конкретних секторів економіки та областей досліджень.

Основними розробниками політики у сфері науки, технологій та інновацій у Великій Британії є Міністерство у справах бізнесу, інновацій та професійної освіти та Урядовий офіс з науки. Під час вибору та реалізації стратегічних пріоритетів вони спираються на широку мережу організацій – комітетів, рад та консультаційних груп на рівні уряду, його департаментів та парламенту.

Вибір пріоритетів науково-технологічного та інноваційного розвитку здійснюється урядом у процесі широкого обговорення та формування консенсусу з усіма основними зацікавленими учасниками національної системи підтримки науки та інновацій. При цьому уряд спирається на результати різних форсайт-досліджень, підсумки діяльності Центру сканування горизонтів та враховує рекомендації з підготовки стратегічних документів, що отримані в ході консультаційних заходів. Нині одним з основних інформаційних джерел для встановлення пріоритетів у сфері науки та інновацій є національна Форсайт-програма Великобританії, яка ініціює роботи з предметно-орієнтованих напрямів щодо проведення наукових досліджень або перспективних областей, для яких необхідно виявити і чітко сформулювати потенційні практичні програми та технології. Підтримка обраних пріоритетів здійснюється через дослідницькі ради, спільне фінансування урядом і бізнесом інститутів (центрів) та ін. Крім того, у рамках пріоритетних напрямків створюються катапульт-центри для їх використання спільно з працівниками інших компаній та наукових лабораторій.

Формування науково-технологічної та інноваційної політики Фінляндії перебуває в компетенції парламенту, уряду, Наукової та інноваційної ради, Міністерства освіти, науки і культури, Міністерства зайнятості та економіки, Академії Фінляндії, а також організацій, що здійснюють фінансування науки: *Tekes*, *Sitra* та ін. Визначення пріоритетів здійснюється урядом, галузевими міністерствами, компаніями та науковою спільнотою у відповідному контексті.

У Фінляндії накопичено великий досвід проведення форсайту. Основне завдання Національної форсайт-мережі – надання актуальної інформації щодо нових викликів глобального та національного розвитку та можливості реагування на них для подальшого обговорення, аналізу та використання під час прийняття стратегічних рішень на різних рівнях державного управління.

У виборі пріоритетів науково-технологічного розвитку беруть участь чотири наукові ради Академії Фінляндії, до складу яких відбираються експерти з високим рівнем компетентності та репрезентують широкий спектр науково-технологічних напрямків. Центральною ланкою інноваційної інфраструктури Фінляндії є національне технологічне агентство *Tekes*, яке виконує основні завдання Міністерства зайнятості та економіки.

Наукова та інноваційна рада Фінляндії визначила такі основні напрями політики у сфері науки та інновацій: радикальне реформування системи вищої освіти, стимулювання впровадження результатів наукових досліджень і розробок, підвищення ефективності їх застосування та ін. Першочерговими завданнями також є адресна підтримка розвитку найважливіших професійних навичок; реформування державного

сектору та активізація міжвідомчого співробітництва; підвищення ефективності та більш чітка спрямованість фінансування досліджень та розробок.

До найважливіших політичних механізмів реалізації пріоритетів входять державні програми, програма Європейського союзу «Горизонт-2020» та системи стимулювання, що використовуються університетами та науковими установами. Реалізація науково-технологічних пріоритетів здійснюється з урахуванням оцінки результатів та очікуваних ефектів програм та проєктів.

Основною метою науково-технологічної політики Фінляндії є досягнення наукової переваги. Моніторинг реалізації цієї політики та оцінка отриманих результатів проводяться на постійній основі. Сьогодні Європейські перспективи спрямовані на цифровізацію науки і суспільний розвиток [1].

Отже, у багатьох європейських розвинених країнах рішення щодо підтримування науково-технологічних напрямів приймаються на основі результатів форсайт-досліджень, які реалізують урядові організації, дослідницькі центри, університети, консалтингові компанії. Ці роботи спрямовані на визначення перспектив міжнародного науково-технологічного розвитку, аналіз конкурентних переваг країни, оцінювання ефективності вже реалізованих програм підтримки науки, технологій та інновацій.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванова С. М., Кільченко А. В. Науково-технологічна політика цифрової трансформації освіти і науки: зарубіжний досвід. Інформаційні технології в освіті та науці: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Мелітополь, 10-11 черв. 2021 р., Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2021. С. 52-56. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/727344>.